



مرکز مدیریت حوزه‌های علمی

رساله علمی سطح ۳

بررسی فقهی حریم خصوصی در فضای مجازی

استاد راهنما: حضرت حجت الاسلام والمسلمین ترابی شهرضایی

استاد مشاور: حضرت حجت الاسلام والمسلمین اوجی

محقق: مرتضی حداد

سال تدوین: ۱۳۹۶

چکیده رساله

حریم خصوصی در نظام حقوقی و اخلاقی اسلام از جایگاه ویژه ای برخوردار است و بر این موضوع در آیات متعددی از قرآن مجید تاکید شده است و علاوه بر این، موضوع حریم خصوصی در زمره یکی از مهم‌ترین مصادیق حقوق بشر محسوب می‌گردد.

با ظهور و گسترش صنعت و ارتباطات و در امتداد آن اینترنت به عنوان شبکه ارتباطی و اطلاعاتی جهانی، امروزه شاهد حقیقت دیگری در جامعه هستیم که آن را فضای مجازی می‌نامند فضای مجازی نوع دومی از زندگی بشر است که مانند فضای واقعی، این فرهنگ از عوامل متعددی مانند عرف، شرع، وضعیت اقتصادی و معیشتی، سطح تحصیلات و غیره ناشی می‌شود.

فضای مجازی علیرغم محاسن و امکانات فوق العاده ای که در خود جای داده این امکان را نیز دارد که به عنوان محیط امنی برای انواع تبهکاری‌ها و تعرضات و شکستن حریم‌ها مورد استفاده قرار گیرد.

با توجه به اینکه هدف این رساله تبیین موضوع حریم خصوصی در فضای مجازی از منظر فقهی بوده است لذا با توجه به جدید بودن مباحث و لزوم آشنایی بیشتر، علاوه بر پرداختن به این موضوع از نظر فقهی، در این راستا مباحثی در زمینه فضای مجازی و تعاریفات، مصادیق و انواع تعرض به حریم خصوصی دیگران در این فضا پرداخته شده است و در این تحقیق، برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و منابع سنتی نظیر کتب و مجلات و از منابع جدید مانند سایت‌ها و مجلات الکترونیکی استفاده شده و در این راستا استفتائاتی نیز از محضر برخی از مراجع معظم تقلید به عمل آمده است.

در مجموع اینگونه نتیجه‌گیری می‌شود که از نظر فقهی فرقی بین تعرض به حریم خصوصی دیگران در فضای حقیقی و مجازی وجود ندارد و از منظر فقه امامیه موارد جواز ورود به حریم خصوصی دیگران عبارتند از رصد احوال و افراد جامعه اسلامی جهت گزینش کارگزاران حکومت اسلامی، احوال و اعمال کارگزاران در مناصب حکومتی و رصد و پیشگیری از تحرکات دشمنان داخلی و خارجی و موارد عدم جواز نیز ورود به حریم خصوصی افراد و اشخاص و هتک حیثیت دیگران و تحرکات علیه نظام اسلامی می‌باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۶.....	مقدمه.....
۱۳.....	بخش اول: مفاهیم و کلیات.....
۱۴.....	فصل اول: مفاهیم
۱۴.....	گفتار اول: معنی و مفهوم حریم خصوصی.....
۱۴.....	معنای لغوی حریم.....
۱۴.....	تعریف حریم در اصطلاح فقهی.....
۱۶.....	معنای لغوی خصوصی.....
۱۶.....	تعریف لغوی حریم خصوصی.....
۱۷.....	تعریف اصطلاحی حریم خصوصی.....
۲۰.....	گفتار دوم: فضای مجازی (سایبری)
۲۰.....	معنی و مفهوم فضای مجازی.....
۲۲.....	ویژگی های فضای مجازی.....
۲۳.....	گفتار سوم: امنیت
۲۳.....	مفهوم امنیت.....
۲۳.....	تعریف لغوی امنیت.....
۲۴.....	تعریف اصطلاحی امنیت.....
۲۴.....	امنیت از نگاه قرآن کریم.....
۲۵.....	امنیت از نگاه روایات.....
۲۷.....	گفتار چهارم: مفهوم اطلاعات
۲۷.....	معنای لغوی اطلاع.....

۲۸	معنای اصطلاحی اطلاع
۲۹	گفتار پنجم - ارتباطات
۲۹	معنای لغوی ارتباط
۳۰	تعریف و مفهوم ارتباط
۳۱	گفتار ششم: جرایم رایانه ای
۳۱	معنای لغوی جرم
۳۱	جرم در اصطلاح فقهی
۳۱	جرم در اصطلاح حقوقی
۳۱	جرم رایانه ای
۳۲	گفتار هفتم: افشاء سر
۳۲	معنی لغوی سر
۳۳	سرّ و اسرار از منظر قرآن کریم
۳۳	گفتار هشتم: اشاعه فحشاء
۳۳	معنی لغوی اشاعه
۳۵	مفهوم اشاعه و فحشاء
۳۵	مبنای قرآنی اشاعه ی فحشاء
۳۵	مبنای روایی اشاعه ی فحشاء
۳۵	گفتار نهم: تجسس
۳۵	تعریف لغوی تجسس
۳۷	تعریف اصطلاحی تجسس
۳۸	فصل دوم: کلیات
۳۸	گفتار اول: حریم خصوصی در فضای مجازی و ارتباط آن با امنیت اجتماعی
۳۹	تعدی به حریم خصوصی و اشاعه فحشاء از منظر قرآن کریم

۳۹	مصادیق اشاعه فحشاء.....
۴۰	آثار اشاعه فحشاء از لحاظ اجتماعی.....
۴۲	گفتار دوم: ویژگی های فضای سایر.....
۴۲	گفتار سوم: مصادیق نقض حریم خصوصی در فضای مجازی و اختلال در امنیت.....
۴۳	گفتار چهارم: حریم خصوصی در فضای مجازی از منظر مجامع حقوق بشری.....
۴۳	اعلامیه های جهانی و اسناد بین المللی.....
۴۳	اعلامیه جهانی حقوق بشر.....
۴۳	میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی.....
۴۴	معاهدات منطقه ای حقوق بشر.....
۴۴	کنوانسیون اروپایی.....
۴۴	کنوانسیون آمریکایی.....
۴۵	عهدنامه شورای اروپا برای حمایت از زندگی خصوصی ۱۹۸۱.....
۴۵	اعلامیه اسلامی حقوق بشر.....
۴۷	خلاصه بخش اول.....
۵۱	بخش دوم: ماهیت حریم خصوصی و حکم فقهی و قلمرو آن.....
۵۲	فصل اول: ماهیت حریم خصوصی.....
۵۲	گفتار اول: ماهیت حریم خصوصی از منظر فرهنگ اسلامی.....
۵۲	مبانی قرآنی و روایی حمایت از حریم خصوصی.....
۵۳	ممنوعیت افشاء سر.....
۵۵	ممنوعیت تجسس و تحسس.....
۵۶	ممنوعیت سوء ظن.....
۵۷	ممنوعیت اشاعه فحشا و هتك ستر.....
۵۸	ممنوعیت ورود به منازل بدون استیذان.....
۵۹	ممنوعیت استراق سمع و بصر.....
۶۱	ممنوعیت نیمه و غیبت.....
۶۲	فرمان هشت ماده ای امام خمینی رحمه الله.....

گفتار دوم: ماهیت حریم خصوصی از منظر فرهنگ غربی.....	۶۳
فصل دوم: انواع حریم خصوصی در فضای مجازی.....	۶۶
گفتار اول: حریم خصوصی اطلاعات در فضای مجازی.....	۶۶
تعریف اطلاعات و بیان انواع آن.....	۶۶
گفتار دوم: حریم خصوصی ارتباطات در فضای مجازی.....	۶۸
تعریف ارتباطات و انواع آن.....	۶۸
انواع تعرض به حریم خصوصی ارتباطات در فضای مجازی.....	۶۸
استراق سمع و بصر در فضای مجازی.....	۶۸
تجسس در فضای مجازی.....	۶۹
هک در فضای مجازی.....	۷۱
مزاحمت در فضای مجازی.....	۷۱
سرقت در فضای مجازی.....	۷۲
نشر اکاذیب و تخریب افراد در فضای مجازی.....	۷۲
جعل مدارک در فضای مجازی.....	۷۴
فصل سوم: قلمرو ورود به حریم خصوصی در فضای مجازی.....	۷۵
گفتار اول: ورود به حریم خصوصی در امور شخصی.....	۷۵
مصادیق نقض حریم خصوصی اشخاص در فضای مجازی.....	۷۵
گفتار دوم: ورود به حریم خصوصی در امور اجتماعی.....	۷۶
برخی از آسیب های فضای مجازی در حوزه اجتماعی.....	۷۷
گفتار سوم: ورود به حریم خصوصی به منظور مقابله با دشمن (ایجاد و حفظ امنیت).....	۷۷
برخی از آسیب های فضای مجازی در حوزه امنیتی.....	۷۸
فصل چهارم: جواز و حرمت ورود به حریم خصوصی در فضای مجازی از منظر فقهی.....	۷۹
گفتار اول: دیدگاه فقه امامیه در جواز ورود به حریم خصوصی.....	۷۹
مصادیق جواز ورود به حریم خصوصی از منظر قرآن کریم.....	۷۹
مصادیق جواز ورود به حریم خصوصی از منظر روایات اهل بیت (ع).....	۸۱
ادله عقلی در جواز ورود به حریم خصوصی.....	۸۱

۸۶.....	گفتار دوم: دیدگاه فقه امامیه در عدم جواز ورود به حریم خصوصی.....
۸۶.....	ادله نقلی و مقتضای اصل و قاعده در عدم جواز ورود به حریم خصوصی.....
۸۶.....	بررسی قواعد مربوط به منع ورود به حریم خصوصی.....
۹۴.....	سیره متشرعه در عدم جواز ورود به حریم خصوصی.....
۹۵.....	اجماع فقهاء و مسلمین و بداهت دین در عدم جواز ورود به حریم خصوصی.....
۹۵.....	ادله عقلی عدم جواز ورود به حریم خصوصی افراد.....
۹۵.....	اصالت الاحتیاط.....
۹۶.....	مصدق ظلم.....
۹۶.....	قاعده بنای عقلاء.....
۹۷.....	اصل عدم ولایت.....
۹۷.....	حرمت اخلال به نظام.....
۹۸.....	برخی از احکام وضعی نقض حریم و تطلع از حریم دیگران.....
۹۹.....	استفتاء از محضر مراجع عظام در رابطه با فضای مجازی.....
۱۰۴.....	نتیجه گیری.....
۱۰۵.....	خلاصه بخش دوم.....
۱۰۸.....	منابع و مآخذ.....

مقدمه

تبیین موضوع

مقام معظم رهبری:

«این فضای مجازی امروز از فضای حقیقی زندگی ما چند برابر بزرگ‌تر شده؛ بعضی‌ها اصلاً در فضای مجازی تنفس می‌کنند؛ اصلاً آنجا تنفس می‌کنند، زندگی‌شان در فضای مجازی است».^۱

«حریم خصوصی یکی از ارزشمندترین مفاهیم نظام‌های حقوقی توسعه یافته است، حق بر حریم خصوصی در زمره مهم‌ترین حقوقی است که ارتباط تنگاتنگی با کرامت انسانی دارد. هدف آن تعالی شخصیت انسان و به دیگر سخن تکریم تمامیت مادی و معنوی انسان است. حریم خصوصی با استقلال و آزادی انسان‌ها و حق بر تعیین سرنوشت برای خود ارتباط وثیق دارد زیرا فضای لازم برای رشد و تکامل شخصی افراد را فراهم ساخته و از ابزار شدن انسان‌ها جلوگیری می‌کند، به انسان‌ها امکان می‌دهد تا اهداف و غایات خصوصی خود را تعقیب کنند و عرصه‌ای برای ابراز احساسات و عواطف درونی خود داشته باشند.

عوامل فوق سبب شده است تا حریم خصوصی در زمره یکی از مهم‌ترین مصادیق حقوق بشر شناخته شده و در بسیاری از اسناد بین‌المللی راجع به حقوق بشر نظیر میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و کنوانسیون اروپایی حقوق بشر به غیر قابل تعرض بودن آن تصریح شود. کشورهای مختلفی در طی قرون و اعصار، با وضع قوانین مختلف از حریم خصوصی حمایت کرده‌اند.

در سال ۱۸۵۲ در فرانسه قانونی وضع شد که انتشار مسائل خصوصی را ممنوع کرد و برای حریم شکنان مجازات‌هایی در نظر گرفت».^۲

در سال ۱۸۸۹، قوانین نروژ، انتشار اطلاعات مربوط به افراد و امور خصوصی آنها را ممنوع اعلام کرد. از سال ۱۸۹۰ هم در قوانین عمومی آمریکا، این حق به رسمیت شناخته شده است.

اعلامیه جهانی حقوق بشر را که در سال ۱۹۴۸ منتشر شد، می‌توان شاخص مدرن حفظ حریم خصوصی در سطح بین‌المللی دانست که به طور خاص از حریم مکانی و ارتباطی حمایت می‌کند. بنا بر ماده ۲۱ این قانون:

۱- دیدار معلمان و فرهنگیان با رهبر معظم انقلاب - ۹۵/۲/۱۳.

۲- عالییه رسولی، حریم خصوصی شخصی و عمومی طبق فرمان امام خمینی (ره)، <http://rasekhoon.net/>

«حریم خصوصی، خانواده، خانه و مکاتبات، آبرو و حیثیت افراد نباید مورد تعرض و مزاحمت واقع شود. هر کس این حق را دارد که علیه چنین مزاحمت‌هایی مورد حمایت قرار گیرد».

لزوم حمایت از حریم خصوصی و عدم مداخله در امور خصوصی دیگران یکی از آموزه‌های مهم اسلام می‌باشد. در آیات متعددی از قرآن مجید بر لزوم رعایت حریم خصوصی اشخاص تاکید شده است.

خداوند در سوره حجرات می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا

وَلَا يَغْتَابَ بَعْضُكُمُ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمُ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ»^۱

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از گمان فراوان بپرهیزید زیرا پاره‌ای از گمانها در حد گناه است و در کارهای پنهانی یکدیگر جست و جو نکنید و از یکدیگر غیبت نکنید آیا هیچ یک از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟ پس آن را ناخوش خواهید داشت و از خدا بترسید، زیرا خدا توبه‌پذیر و مهربان است».

سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و ائمه اطهار (علیهم السلام) و سیره مسلمانان نیز سرشار از توصیه‌هایی در پرهیز از نقض مصادیق مختلف حریم خصوصی است. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید:

«إِنِّي لَمُ أَوْمَرُ أَنْ أَنْقَبَ عَنْ قُلُوبِ النَّاسِ، وَلَا أَشُقُّ بَطُونَهُمْ»^۲

«من مأمور نیستم که دل‌های مردم را بکاوم و درونشان را بشکافم».

البته اصطلاح حریم خصوصی نه در آیات قرآن و نه در روایات اسلامی استعمال نشده است و موضع اسلام در مواجهه با مقوله حریم خصوصی یک موضع به اصطلاح تحویل‌گرایانه است یعنی حریم خصوصی در قالب احاله به حقوق و آزادی‌های دیگر نظیر حق مالکیت، حق آزادی از تجسس، حق بر خورداری از اصل برائت و حق غیر قابل تعرض بودن حقوق وابسته به شخصیت، مورد حمایت واقع شده است و حمایت زیادی از حریم خصوصی نموده و مقوله‌های مختلف این حق با مبانی مستحکمی مورد حمایت قرار گرفته است.

تحقیق در منابع حقوق اسلام نشان می‌دهد که قدمت حمایت از حریم خصوصی منازل، ارتباطات، امور خصوصی و افکار و عقاید شخصی بیش از ۱۴۰۰ سال پیش مورد تأکید اسلام قرار گرفته است در حالی که نخستین جرقه‌های حمایت جدی از حریم خصوصی حتی در مواضع تحویل‌گرایان سنت غرب به قرون ۱۷ و ۱۸ میلادی بر می‌گردد.

امروزه شاهد حقیقت دیگری در جامعه هستیم که آن را فضای مجازی می‌نامند (Cyberspace) فضای

۱- سوره حجرات، ۴۹، آیه ۱۲.

۲- قشیری نیشابوری، مسلم بن، حجاج، صحیح مسلم، باب زکاة، ج ۲، ص ۷۸۲، حدیث شماره ۲۳۴۱.

مجازی نوع دومی از زندگی بشر است که مانند فضای واقعی، از عوامل متعددی مانند عرف، شرع، وضعیت اقتصادی و معیشتی، سطح تحصیلات و غیره ناشی می‌شود با ظهور و گسترش صنعت هم‌زمان ارتباطات و در امتداد آن اینترنت به عنوان شبکه ارتباطی و اطلاعاتی جهانی، این فضا در عرصه‌ی زندگی به وجود آمد این فضا محیط الکترونیکی یا محیط شبکه‌ای از کامپیوترها دانسته می‌شود که با استفاده از جلوه‌های سمعی و بصری سعی دارد تا اشیاء و واقعیت‌های سه بعدی جهان واقعی را مشابه سازی کند. در هر حال فضای مجازی در هر تعبیری و با هر تعریفی، قلمرویی وسیع، بدیع و بکر است که برای ساکنان خود امکانات، آزادی‌ها، فرصت‌ها، دلهره‌ها، آسیب‌ها و محدودیت‌های نوینی را به همراه دارد. اهمیت این قلمرو تا حدی است که امروزه برخی اندیشمندان، صحبت از دو جهانی شدن دنیای معاصر می‌کنند. همانطور که عاملی در مقاله‌ای تحت عنوان "جهانی شدن‌ها" مفاهیم و نظریه‌ها^۱ می‌گوید.

«پارادایم دو جهانی شدن‌ها نگاهی است که در درجه اول بر تمایز بین جهان مدرنیته و جهان جهانی شده تاکید می‌کند و در درجه بعد به تبیین و متمایز کردن دو جهان موازی و در عین حال به هم آمیخته واقعی و مجازی می‌پردازد».

با این نگاه مهمترین تغییر جهان معاصر که بنیان تغییرات آینده جهان را می‌سازد، رقابتی شدن جهان واقعی و جهان مجازی است. ظهور جهان جدید یعنی جهان مجازی، بسیاری از روندها و نگرش‌ها و ظرفیت‌های آینده جهان را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد. این جهان در واقع به موازات و گاه حتی بر جهان واقعی مسلط شده و عینیت واقعی پیدا می‌کند. این دو جهان دارای داد و ستدهای بیشماری با یکدیگر هستند. جهان واقعی با خصایصی مانند جغرافیا داشتن، دارای نظام سیاسی خاص بودن، محبوس بودن، طبیعی بودن و غیره از جهان مجازی متمایز می‌شود و جهان مجازی نیز در مقابل با خصیصه‌هایی مثل بی مکانی، فرازمان بودن، تکثر داشتن، قابل دسترس بودن همزمان و غیره از جهان واقعی به طور نسبی جدا می‌شود. از نظر عاملی مهمترین تغییری که فضای دو جهانی یا به عبارتی دیگر ظهور فضای مجازی و در پرتوی آن شکل‌گیری جهان مجازی به وجود آورده، تغییر در روابط انسانی است؛ جایگزینی روابط چهره به چهره سنتی با روابط مجازی با واسطه رایانه، شاید مهمترین بخش این تغییر است.

۱- عاملی، سعید رضا، جهانی شدن‌ها: غربی شدن و اسلامی شدن جهان/ <https://rasekhoon.net>

یکی از موضوعاتی که در جهان واقعی و مجازی از اهمیت خاصی برخوردار می باشد موضوع حریم خصوصی می باشد که متأسفانه دست اندازی به این حریم با توجه به ویژه گیهای فضای مجازی از رونق بیشتری برخوردار بوده و امروزه شاهد انواع تعرض به این حریم از طریق فضای مجازی می باشیم.

هدف از این پژوهش، تبیین موضوع حریم خصوصی و برخی از دیدگاه ها و نظرات و بررسی موضوع از لحاظ فقهی و تطبیق آن بر فضای مجازی و احکام مربوط به این موضوع می باشد.

اهمیت و جایگاه موضوع

«انسان ها بنا بر فطرت خود، قلمروهایی را محدوده خصوصی خویش می دانند و در آن پناه می گیرند. در این پناه گاه امن خصوصی است که زندگی و حیات برای آنان میسر می شود و (انسانیت) معنا و مفهوم می یابد: شخصیت و آبرو، ناموس، خانه و محل کار و اموال از آن جمله اند. ورود خود سرانه و بی ضابطه به این قلعه مقدس در حکم کشتن افراد و فرو ریختن دیوار انسانیت آنان است»^۱.

در مجموع می توان بیان نمود که حریم خصوصی یعنی فرد آزادانه حق داشته باشد در خلوت خود اطلاعات مربوط به امور زندگی اش را پنهان نموده و برآن کنترل و تسلط داشته باشد و مانع دسترسی دیگران به این اطلاعات گردد و تصمیم بگیرد که چه وقت و تا چه حد این اطلاعات را به دیگران منتقل نماید. در تعالیم دینی ما نیز به این موضوع اشاره شده است.

امروزه با توجه به وجود آمدن جهانی جدید با عنوان فضای مجازی و قابلیت های موجود و فضای مناسب، حریم خصوصی افراد همواره مورد تهدید می باشد، شرح حال شخصی افراد در سطح کلان برای دیگر اشخاص قابل افشا شده است، ارتباط بدون کاغذ که شامل ارسال داده های محاسبه شده از یک رایانه به یک رایانه دیگر می باشد ایجاد شده و در بسیاری از موارد روش های ارتباط گیری با دیگران از حالت سنتی خارج و در قالب فضای مجازی انجام می شود و اطلاعات ارسال شده از این طریق ذاتاً در معرض رهگیری و نظارت دیگران قرار دارد به طوری که شخص ثالث می تواند به آسانی به آن اطلاعات دسترسی پیدا نماید. فضای مجازی علیرغم محاسن و امکانات فوق العاده ای که در خود جای داده این امکان را نیز دارد که به عنوان محیط امنی برای انواع تبهکاری ها و تعرضات و شکستن حریم ها مورد استفاده قرار گیرد. امروزه به واسطه

استفاده نابجا و نامشروع از فضای مجازی، تعرض به حریم خصوصی دیگران امری عادی و رایج شده و این در صورتی است که ورود به حریم خصوصی دیگران در تمامی مکاتب و قوانین و حکومتها پذیرفته شده نیست و فرد متعرض مورد سرزنش و مجازات قرار می گیرد.

با توجه به فراگیر شدن اقبال از فضای مجازی و فراهم بودن بستری مناسب برای تعرض به حریم خصوصی افراد در این فضا و تبعات سوئی که از این مقوله گریبانگیر افراد و جامعه خواهد شد لذا پرداختن به این موضوع از منظر فقهی به منظور بررسی و شناخت و اطلاع رسانی به جامعه و جلوگیری از ناهنجاری ها مورد اهمیت می باشد.

هدف از تحقیق

از مهم ترین فوائد این تحقیق تبیین فقهی مسئله حریم خصوصی در فضای مجازی است به منظور آگاهی دیگران و پیشگیری و کاستن از تبعات شرعی، قانونی و اجتماعی و گسترش امنیت در فضای مجازی. در این نوشتار قصد نویسنده بر این است که ضمن بیان کلیاتی در رابطه با حریم خصوصی و فضای مجازی، با تمسک به آیات قرآن و احادیث و نظرات فقهی، موضوع را مورد بررسی و کنکاش قرار دهد.

سؤالات اصلی و فرعی

سؤال اصلی

ماهیت و حکم فقهی و قلمرو حریم خصوصی با تأکید بر فضای مجازی چیست؟

سؤالات فرعی

- معنی و مفهوم حریم خصوصی در فضای مجازی چیست؟
- تاثیر و نقش حریم خصوصی در فضای مجازی بر روابط و امنیت اجتماعی چیست؟
- جایگاه حریم خصوصی در فضای مجازی از منظر حقوق بشر چیست؟
- حریم خصوصی در فضای مجازی و جایگاه آن در فقه چیست؟
- قلمرو ورود به حریم خصوصی افراد در فضای مجازی چیست؟
- ادله جواز و حرمت ورود به حریم خصوصی در فضای مجازی از منظر فقهی کدامند؟

فرضیات

- به نظر می‌رسد از لحاظ فقهی در رابطه با حریم خصوصی در فضای مجازی خط قرمز و احکامی وجود دارد.
- به نظر می‌رسد عواملی همچون عدم اطلاع از احکام فقهی مترتب بر جرایم رایانه‌ای، آزادی‌های موجود در فضای مجازی، عدم اطلاع متخلفین از مجازات‌های آن، عدم توجه کاربران فضای مجازی، حرفه‌ای بودن افراد متخلف و عدم اجرای مجازات‌های لازم زمینه‌ساز ورود به حریم خصوصی دیگران در فضای مجازی شده است.

پیشینه تحقیق

در این زمینه آثاری همچون موارد ذیل منتشر گردیده است:

- حریم خصوصی در فضای سایبر از منظر حقوق بین‌الملل به قلم دکتر بابک پورقهرمانی (استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه و علی صابر نژاد دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل).
 - لزوم حمایت از حریم خصوصی و عدم مداخله در امور خصوصی دیگران از منظر قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) و ائمه اطهار (علیهم السلام) و سیره مسلمانان.
 - مزیت‌ها و محدودیت‌های فضای سایبر در حوزه‌های آزادی بیان، آزادی اطلاعات و حریم خصوصی.
 - تهدیدهای بالقوه ناشی از کاربری نادرست در فضای مجازی.
 - حریم خصوصی فیزیکی افراد در آیین فقه امامیه و حقوق ایران.
 - فضای سایبر؛ آسیب‌ها و مخاطرات.
 - مبانی فقهی ورود به حریم خصوصی.
 - پیشگیری وضعی از جرائم سایبر در پرتو موازین حقوق بشر.
 - پیشگیری اجتماعی از جرایم سایبری راهکاری اصلی برای نهادینه‌سازی اخلاق سایبری.
- امتیاز تحقیق حاضر این است که نویسنده، بیشتر به موضوع حریم خصوصی در فضای مجازی با در نظر گرفتن آیات و روایات به جنبه فقهی آن پرداخته است که تاکنون کمتر به آن پرداخته شده است.

روش تحقیق

در این تحقیق، برای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است و علاوه بر منابع سنتی نظیر کتب و مجلات، از منابع جدید مانند سایت‌ها و مجلات الکترونیکی نیز استفاده و پس از جمع‌آوری و مطالعه منابع، برای نگارش و تدوین و تحقیق، روش توصیفی-تحلیلی به کار گرفته شده است.